

BOGUMIŁA WARZĄCHOWSKA¹

SELEKCJA I PRESELEKCJA ZBIORÓW W BIBLIOTECE NAUKOWEJ NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI TEOLOGICZNEJ UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Selekcja księgozbioru stanowi nieodłączną część polityki gromadzenia, jest bardzo ważnym elementem zarządzania zbiorami, równie ważnym jak pozyskiwanie nowości, nadaje bowiem kolekcji określony kształt. Zbiory oprócz pracowników i pomieszczeń składają się na pojęcie biblioteki i decydują o jej profilu, a stopień satysfakcji użytkowników mających możliwości zaspokajania potrzeb informacyjnych przesądza o sukcesie księżnic. Dobór literatury jest więc uwarunkowany znajomością potrzeb czytelników, które wynikają z programu nauczania i badań naukowych prowadzonych na uczelni, wspartych wiedzą o aktualnych tendencjach rozwoju dyscyplin naukowych. Podejmowanie trafnych decyzji w zakresie zarządzania zbiorami ma znaczący wpływ na politykę gromadzenia, a tym samym na właściwy dobór i selekcję literatury. Zaobserwowano, że starsze wydawnictwa coraz mniej są wykorzystane przez użytkowników. Nawet jeśli tekst pozostaje w czytelnicznych zainteresowaniach, powstają nowe wydania i reprinty, które również przyczyniają się do dezaktualizacji wydań dawniejszych.²

Spośród wielu prac wykonywanych w bibliotekach właśnie zagadnienie selekcji zbiorów jest często przesuwane na dalszy plan.

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach – Biblioteka Teologiczna.

² Dunin, Janusz (1998). W sprawie aktualnych problemów gromadzenia bibliotecznego. *Przegląd Biblioteczny* z. 1, s. 23.

Powodem takiego stanu rzeczy są najczęściej trudności lokalowe, a tym samym brak miejsca w którym można pomieścić wyselekcjonowane zbiory. Niewielka obsada kadrowa, a co za tym idzie permanentny brak etatów dla osób, które mogłyby wykonywać te prace powoduje znaczne opóźnienie na tym odcinku działań.

Selekcja to problem o którym wiele mówi się w bibliotece, a tylko czasami pisze.³ Opracowania te ukazują się najczęściej incydentalnie i okazjonalnie, tak jak i czynności związane z selekcją. W literaturze z zakresu bibliotekoznawstwa o selekcji wspomina się poruszając głównie zagadnienia gromadzenia zbiorów⁴ i czasami podkreśla się konieczność prowadzenia selekcji. Rzadziej pisze się o niej jako o systematycznie prowadzonej działalności bibliotekarskiej, bez szerszego szczegółowego omówienia tematu.

Pojęcie selekcji jest bardzo szerokie. Według Lucjana Bilińskiego „selekcja zbiorów polega na wycofywaniu z księgozbioru publikacji nie kwalifikujących się do dalszego wykorzystania ze względu na wysoki stopień ich zniszczenia lub z uwagi na przestarzałą treść (dotyczy to publikacji zdezaktualizowanych) lub nie budzących zainteresowania środowiska w którym działa biblioteka. Selekcją obejmuje się również pozycje rzadko wykorzystywane, dla których przewiduje się inne procedury postępowania.”⁵

Selekcja to nie tylko usuwanie materiałów bibliotecznych, przekazywanie ich do innych bibliotek, a w ostateczności kierowanie na makulaturę, ale także, a może przede wszystkim, szeroka

³ Biliński, Lucjan (2004). Selekcja materiałów bibliotecznych. Warszawa: Wydaw. SBD, 41 s.: tab. ; Tenże (1995). Selekcja zbiorów bibliotek publicznych warunkiem racjonalnego ich gromadzenia. *Bibliotekarz* z. 1, s. 18-24. ; Skoczyński, Bogumił (1997). Modele selekcji zbiorów bibliotek uniwersalnych. *Biblioteka* nr 1, s. 49-57 ; Warząchowska, Bogumiła (1999). Selekcja zbiorów i gospodarka drukami zbędnymi w BG UŚI. *Bibliotekarz* z. 6, s. 9-12 ; Wojciechowski, Jacek (1973). Selekcja. *Poradnik Bibliotekarza*. z. 3, s. 69-73 ; Zarzębski, Tadeusz (1985). Wymieniać, sprzedawać, niszczyć? *Bibliotekarz* z. 11, s. 18-20.

⁴ Dunin, Janusz (1998), s. 17-29. ; Golać, Rafał (2003). Nowe zasady ewidencji materiałów bibliotecznych. *Bibliotekarz* z. 11, s. 16-18 ; Grala, Ewa (1996). Metodyka opracowania zasad gromadzenia zbiorów w bibliotekach Stanów Zjednoczonych. *Przegląd Biblioteczny* z. 2/3, s. 144-157 ; Woźniak, Ewa (1992). Co może nas zainteresować w amerykańskim module gromadzenia zbiorów? *Bibliotekarz* z. 3, s. 8-10 ; Wojciechowski, Jacek (1998). Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych. *Przegląd Biblioteczny* z. 1, s. 5-15.

⁵ Biliński, Lucjan (2004), s. 7.

wymiana druków zbędnych i nieodpłatne ich przekazywanie zainteresowanym placówkom. Pojęcie druku zbędnego jest równie niejednoznaczne. Według Tadeusza Zarzębskiego.” Są to druki przestarzałe pod względem treści, ale i te również powinny być zachowane „dla historii nauki” – oczywiście w niektórych bibliotekach; są to druki, które znalazły się w zbiorach wskutek niezbyt prawidłowego gromadzenia przez poprzedników; są to wreszcie druki zbędne wskutek zmiany profilu zainteresowań współczesnych czytelników biblioteki.”⁶ Dubletom i drukom zbędnym oraz ich wykorzystaniu w bibliotekach poświęcono kilka opracowań.⁷ Gospodarka tymi drukami przysparza bibliotekom wielu kłopotów, a czynności upłynniania druków zbędnych, są bardziej pracochłonne niż gromadzenie nowych nabytków.

Również w Bibliotece Teologicznej problem selekcji przez wielu lat był pomijany z tych samych powodów, o których już wcześniej wspomniano, a były to głównie trudności kadrowe i lokalowe. Zmiana struktury organizacyjnej Biblioteki, nowy profil gromadzenia zbiorów, zastrzone kryteria doboru książek i czasopism, włączenie się do prac nad selekcją pracowników Wydziału Teologicznego oraz pomoc ze strony studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa Informacji i Naukowej spowodowały, że podjęto się tego trudnego i pracochłonnego zadania.

Wbrew pozorom selekcja zbiorów nie jest czynnością łatwą. Wymaga personelu o wysokich kwalifikacjach, który nie stwarzałyby

⁶ Zarzębski, Tadeusz (1985), s. 18-20.

⁷ Bandurski, Ryszard (2000). W sprawie gospodarki dubletami i drukami zbędnymi. *Bibliotekarz* z. 7/8, s. 28-31 ; Dunin, Janusz (1976). Problematyka dubletów i druków zbędnych: ciąg dalszy. *Przegląd Biblioteczny* z. 1, s. 15-23 ; Jagielska, Maria (1986). Gospodarka dubletami i drukami zbędnymi w bibliotekach uniwersyteckich w Polsce w kontekście przygotowywanej specjalizacji materiałów bibliotecznych w bibliotekach naukowych. *Roczniki Biblioteczne* R. 30 z. 1/2, s. 149-176 ; Ożóg, J. (1963). Problematyka dubletów, druków zbędnych i czasopism szczątkowych. *Przegląd Biblioteczny* z. 1, s. 21-8 ; Paruch, Józef (1980). Gospodarka dubletami i drukami zbędnymi. *Przegląd Biblioteczny* z. 4, s. 363- 375 ; Piaskowski, Jerzy (1982). Nowe możliwości lepszego wykorzystania zbędnych druków bibliotecznych. *Przegląd Biblioteczny* z. 3/4, s. 273-274 ; Rózdzyński, L. (1962). Projekt współpracy antykwariuszów i bibliotekarzy w sprawie dubletów znajdujących się w bibliotekach. *Bibliotekarz* z. 11/12, s. 334-335.

zagrożenia, że poczyni straty w zgromadzonej dotychczas kolekcji. Każdy bibliotekarz wie, że książka bez względu na postać i sposób wytwarzania, jako produkt ludzkiego intelektu, zasługuje na ochronę. Książkę weryfikuje czas i zmusza do permanentnej oceny treści w niej zawartych. Końcowym efektem takiej oceny jest systematyczne włączenie nowości do zasobu biblioteki, ale również, eliminowanie w wyniku selekcji pozycji nieprzydatnych. Podczas selekcji bieżącej niezbędna jest zmiana podejścia samych bibliotekarzy do tego zagadnienia. Decyzja o przeznaczeniu materiałów i ich optymalnym zagospodarowaniu powinna być podjęta natychmiast po pojawieniu się publikacji w bibliotece. W sytuacji gdy nie wiemy co zrobić z książką, czy włączyć do zbioru, powiększając kolekcję z myślą, że może wzbogacić księgozbiór i przynieść interesujące informacje dla czytelników, czy przekazać ją innej bibliotece, należy podjąć zdecydowane stanowisko. Na pewno nie liczba przechowywanych materiałów, ale jakość i dostępność do nich zadecyduje o znaczeniu biblioteki oraz roli, jaką będzie pełnić w środowisku.

Każda z bibliotek winna ponadto przygotować koncepcję i plan przebiegu selekcji. Praktyczną wskazówką dotyczącą zorganizowania prac nad selekcją materiałów jest sugestia, aby zasad selekcji zbiorów nie ustalali tylko sami bibliotekarze. W pracach nad ich przygotowaniem powinni brać udział przedstawiciele wszystkich grup użytkowników danej biblioteki, tworząc komisję koordynującą całość poczynań.⁸ Istnieją podstawy prawne pomagające bibliotekarzom przy opracowaniu szczegółowego programu działania w trakcie przeprowadzania selekcji.⁹

Biblioteka Teologiczna przejmując w użyczenie księgozbiór Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego weszła w posiadanie również wielotysięcznej kolekcji darów dotychczas nie opracowanych, a tym samym nie włączonych do zbiorów.

⁸ Grała, Ewa (1996), s. 146.

⁹ Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki (1965). *Monitor Polski* nr 17, z. 31 III, poz. 74 ; Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki (1968). *Monitor Polski* nr 34, z. 14 VIII, poz. 234 ; Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki (1973). *Monitor Polski* nr 9, z. 24 II, poz. 54.; Ustawa o bibliotekach z dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz.U. 97.85.539) ; Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. 03.162.1568 ; fragmenty ustawy).

Dary są przedmiotem szczególnie nasilonej selekcji, co wynika z samej istoty procesu pozyskiwania, czy raczej otrzymywania tego typu materiałów bibliotecznych. Na problematyczne dary składają się przykładowo księgozbiory likwidowanych bibliotek.¹⁰ W tym miejscu należy raczej mówić nie o selekcji, ale o preselekcji zbiorów, która dotyczy wyboru książek dokonanego przed wpływem materiałów do biblioteki nie odpowiadających profilowi zbiorów, prezentujących niski poziom naukowy dublujący po wielokroć niezmienione wydania podręczników. W przyjmowaniu darów często zdarza się, że darczyńcy życzą sobie przejęcia przez wybraną przez siebie bibliotekę całości ofiarowanego zbioru i ewentualnego zagospodarowania wyselekcjonowanej, niepotrzebnej jego części już przez samych bibliotekarzy.¹¹ Jest to najczęściej przypadkowy, nieuporządkowany zbiór literatury pod względem treści, języka i chronologii.

Nietrudno w praktyce Biblioteki Teologicznej zauważyć różnorodne i szerokie zainteresowania darczyńców, od unikalnych dzieł słynnych teologów, poprzez podręczniki i skrypty wykorzystane w czasie własnych studiów, na klasyce, a nawet beletrystyce skończywszy. Biblioteka może przyjąć proponowany dar bądź z niego zrezygnować.¹² Biblioteka Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w większości przyjmowała proponowane dary, ponieważ głównie były to pokaźne kolekcje księży gromadzone przez szereg lat posługi kapłańskiej.¹³

Szybkie tempo wzrostu liczby publikacji oraz starzenia się zawartych w nich wiadomości zmusiło bibliotekarzy do równie szybkiego usuwania nieprzydatnych materiałów. Dzięki takiemu postępowaniu oraz dzięki doświadczeniom innych bibliotek w zakresie dubletów i druków zbędnymi, w Bibliotece Teologicznej nie popełniono zbyt wielu błędów, uniknięto zbędnych prac, zaoszczędzono cenny czas. W gromadzeniu przyjęto zasadę bieżącego reagowania na wpływy zdublowanego materiału,

¹⁰ Wesołowska Anna Krystyna (2005). Lepsza żadna jak zła książka? *Bibliotekarz* z. 4, s. 17.

¹¹ Skoczyński, Bogumił (1997), s. 50.

¹² Bandurski, Ryszard (2000), s. 30.

¹³ Czakański, Tadeusz (2000). Historia Biblioteki Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego (1927-2000). *Wiadomości Archidiecezjalne* nr 11, s. 530.

natychmiastowe sporządzanie list, by w nieskończoność nie powiększać liczby wyselekcjonowanych książek, lecz regularnie przekazywać je instytucjom partnerskim, przez co usprawniono politykę zarządzania zbiorami. Do tego zadania przygotowano się poznając rozważania terminologiczne druku zbędnego jak i literaturę przedmiotu.

Polskie zmiany społeczno-polityczne i kulturalne lat 90. XX w. wpisały się znakomicie w ogólnoswiatową tendencję, polegającą na coraz szybszym przyroście produkcji wydawniczej, a co za tym idzie na gwałtownym, ciągle wzrastającym odsetku dokumentów starzejących się i często nieprzydatnych. W naszym kraju tylko znikła cenzura i uległa całkowitej dezaktualizacji znaczna część literatury społecznej, politycznej, prawniczej, a także teologicznej, ale nowe wydania zdominowały, druki czasu PRL-u, zarówno pod względem szaty graficznej jak i pod względem jakości i innowacyjności informacji. Należy też pamiętać, że czasy te były okresem produkcji masowej, taniej książki. W ogólnodostępnych bibliotekach państwowych i domowych księgozbiorach prywatnych w tym okresie narosły tysiące druków - dziś już niestety mało użytecznych. Istnieje na nie pewne zapotrzebowanie wśród pracowników naukowych i studentów, uzupełniających swoje zbiory literaturą z ubiegłego wieku.¹⁴ Faktem jest, że do biblioteki seminaryjnej trafiały materiały, aż do końca lat 90. XX w. o różnej jakości fizycznej i treściowej, chociaż nie brakowało publikacji wartościowych. Problem nieopracowanych darów urósł jednak do takich rozmiarów, że należało spojrzeć nań z punktu widzenia gospodarki przestrzenią biblioteczną, a co za tym idzie obniżeniem się stopnia sprawności usług biblioteki dla współczesnego czytelnika.

W 2004 roku Wydział Teologiczny otrzymał duży nowoczesny budynek, dzięki czemu nastąpiła również poprawa sytuacji lokalowej Biblioteki Teologicznej, która zyskała kilka dodatkowych pomieszczeń. Gromadzone przez wiele lat dary, ze względów ekonomicznych, przechowywano w kartonach zajmujących każdą wolną powierzchnię magazynów, łącznie z pomieszczeniami służbowymi pracowników. Każdego roku nadal napływały kolejne

¹⁴ Dunin, Janusz (1998), s. 22.

darowizny, które powiększały istniejący niedopracowany zasób.¹⁵ Nowe magazyny dały okazję do rozpakowania zalegających kartonów, sprawdzenia ich zawartości i podjęcia decyzji co do dalszych losów przechowywanych książek. Dlatego też prace nad selekcją podzielono na kilka etapów. Przygotowano program, który określał kolejne czynności, przewidując na wstępie uporządkowanie wyselekcjonowanego materiału. Wśród kryteriów kwalifikujących dokumenty do selekcji wymienić należy te najbardziej obiektywne, a więc: tematykę wykraczającą poza profil Biblioteki; niską wartość naukową i dydaktyczną; niewielką aktualność informacji; mało znany język dokumentu; nadmierną liczbę egzemplarzy nie zmienionych wydań danego tytułu, która nie jest uzasadniona potrzebami dydaktycznymi; zniszczenie czy zdekompletowanie dokumentu.¹⁶ Decydującym jednak kryterium porządkowania dokumentów była tu niewątpliwie faktyczna przydatność danej publikacji wyrażona częstotliwością zamówień składanych przez użytkowników, bądź treścią dokumentu potwierdzoną bogatym materiałem źródłowym. Wzięto również pod uwagę wymierne korzyści ekonomiczne i praktyczne takie jak: racjonalność ekonomiczna – ograniczenie kosztów związanych z magazynowaniem w bibliotece zbiorów niewykorzystanych, unikanie zaśmiecania księgozbioru, zmniejszenie kosztów na oprawę i konserwację zbiorów, racjonalne zagospodarowanie powierzchni magazynowej, której zapasy są daleko niewystarczające w stosunku do potrzeb.¹⁷ Wszystkie te kryteria, których lista daleka jest od wyczerpania, muszą być skorelowane z ogólną polityką gromadzenia zbiorów w danej bibliotece.

Podczas prowadzenia zadań związanych z selekcją zbiorów wykorzystano również zmiany organizacyjne Wydziału

¹⁵ Myszor, Wincenty (2003). Ks. dr Martin Gritz i jego Biblioteka. *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* t. 36 z. 1, s. 258-259 ; Tenże (2004). Prof. dr Paul Bormann i jego biblioteka. *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* t. 37 z. 1, s. 174-176.

¹⁶ Jagielska, Maria (1986). Gospodarka dubletami i drukami zbędnymi w bibliotekach uniwersyteckich w Polsce w kontekście przygotowywanej specjalizacji materiałów bibliotecznych w bibliotekach naukowych. *Roczniki Biblioteczne* R. 30 z. 1/2, s.167.

¹⁷ Skoczyński, Bogumił (1997), s. 52.

Teologicznego, takie jak utworzenie 12 zakładów, a w nich bibliotek zakładowych, do których trafiła znaczna część wyselekcjonowanych książek, zwłaszcza tekstów źródłowych, słowników i bibliografii. O właściwym i kompletnym doborze materiałów dotyczących biblioteki często rozstrzygały przesłanki merytoryczne, możliwie zobiektywizowane, żeby nie poprzestać na subiektywnych odczuciach samych bibliotekarzy.¹⁸ Dlatego ta poważna część prac została wykonana głównie przez pracowników naukowych Wydziału, gdyż tylko oni sami najlepiej byli zorientowani w jakie pozycje należy zaopatrzyć podręczny księgozbiór naukowo-dydaktyczny. Pomoc pracowników naukowych nie ograniczała się tylko do kompletowania bibliotek zakładowych. Swoim zaangażowaniem, życzliwością i odpowiedzialnością, a zwłaszcza wiedzą specjalistyczną, pomagali bibliotekarzom w doborze literatury do całego zasobu bibliotecznego.

Współpraca ta była konieczna zwłaszcza przy publikacjach interdyscyplinarnych, jak również przy wydawnictwach naukowych tych dziedzin wiedzy, które nie są reprezentowane na Wydziale, a ich opracowania są niezbędne podczas prowadzenia badań naukowych, bądź stanowią cenne uzupełnienie dla potrzeb dydaktyki. Dotyczyło to takich dyscyplin naukowych jak: historia, literatura, pedagogika, etyka czy medycyna.

Po dokonaniu wyboru materiału wielotysięcznego zasobu nagromadzonych darów, pracownicy Biblioteki z całą skrupulatnością sprawdzali osobiście w katalogach i w magazynach opisy tych tekstów upewniając się czy Biblioteka jest w ich posiadaniu. W krótkim czasie przekonano się, że działania te, choć z pozoru nie należały do priorytetowych, stały się niezwykle ważne w procesie gromadzenia i uzupełniania zbiorów. Zalegający przez wiele lat zbiór zawierał literaturę częstokroć poszukiwaną przez bibliotekarzy w antykwariatach i na listach dubletów innych bibliotek. Uzupełniono księgozbiór Biblioteki o trudne do zdobycia pozycje, w wielu przypadkach brakujące tomy, nieosiągalne już na rynku księgarskim. Książek, które były w wielu egzemplarzach, bądź ze względu na inny profil niż nauki reprezentowane na Wydziale, nie

¹⁸ Wojciechowski, Jacek (1998), s. 8.

włączono do zbiorów, lecz trafiły na listy dubletów i druków zbędnych.

Ten etap prac odbył się w 2006 roku. Dzięki współpracy Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego i skierowania w ramach praktyk śródsemestralnych i wakacyjnych znaczącej liczby studentów. Tym razem przebieg działań związanych z selekcją polegał na uporządkowaniu wyselekcjonowanych książek i przygotowaniu wykazów. Książki podzielono według pewnych kryteriów, a były nimi chronologia i język dokumentu. W pierwszej grupie dokonano kolejnego podziału wyodrębniając: literaturę dziewiętnastowieczną, publikacje okresu międzywojennego, książki wydane w okresie od 1945 do 1989 roku oraz wydawnictwa współczesne. Inny podział opierał się na języku dokumentów. W tej grupie wyszczególniono książki polsko- i obcojęzyczne, wyłączając osobną grupę publikacji pisanych gotykiem, których w naszych zbiorach znalazło się wyjątkowo dużo. Dotychczas uporano się z literaturą polsko- i obcojęzyczną wydaną po 1945 roku. Dokumenty pisane gotykiem wymagały większego nakładu pracy, dlatego zostały odłożone do bardziej wnikliwej analizy specjalistycznej. Podobnie ma się rzecz z drukami dziewiętnastowiecznymi i z okresu międzywojennego.

Inne kryterium selekcji nagromadzonych darów to eliminacja beletrystyki, przestarzałych podręczników do nauki języków obcych, zdezaktualizowanych skryptów, pojedynczych tomów wydawnictw wielotomowych, luźnych zeszytów przy zdekompletowanych tytułach czasopism, wydawnictw zniszczonych, rozsypujących się i wymagających natychmiastowej oprawy. Ta część selekcji przypadła w udziale głównie studentom IBiIN UŚ przy ścisłej współpracy z bibliotekarzem opiekunem praktyk. Rzetelność, pracowitość, skrupulatność i specjalistyczne bibliotekoznawcze przygotowanie studentów sprawiły, że prace związane z selekcją posuwały się w wyjątkowo dobrym tempie.

Wydzielone ze względu na ostatnie kryterium selekcji najmniej przydatne bibliotece zbiory bezzwłocznie przeznaczono na rozdawnictwo studentom i pracownikom naukowym. Znaczna część wyselekcjonowanego materiału znalazła miejscowego nabywcę, byli nim w pierwszej kolejności studenci Wydziału Teologicznego, następnie studenci innych wydziałów UŚ. Trzeba było zdobyć się na

radykalne rozstanie z książkami przypadkowymi, a przede wszystkim z przestarzałymi i nieprzydatnymi.

Dzięki temu opracowane listy dubletów i druków zbędnych zawierały nie więcej jak 20 pozycji, ponieważ z doświadczenia wiadomo, że takim wykazem najsprawniej operować. Sporządzono ok. 100 takich list i rozesłano w pierwszej kolejności do wszystkich bibliotek specjalistycznych Uniwersytetu Śląskiego łącznie z Biblioteką Uniwersytetu Śląskiego. Następnie drogą elektroniczną oferta książek została skierowana do bibliotek zrzeszonych w Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, z którymi prowadzimy regularną wymianę książek i czasopism.¹⁹ Biblioteka Teologiczna od początku swego istnienia współpracuje również z archiwami, bibliotekami i muzeami całego regionu, dlatego oferta dubletów trafiła i do tych placówek.²⁰ Zainteresowanie było natychmiastowe i zaskakująco duże. Znaczna część książek powiększyła zasoby wielu bibliotek w regionie i poza nim. Na niektóre tytuły było wielokrotne zapotrzebowanie, ale w tej sytuacji decydowała kolejność zgłoszeń. Sprawne i operatywne biblioteki w sposób istotny uzupełniły i wzbogaciły swoje zbiory. Bardziej opieszale w działaniu, bądź niedoceniające tej formy pozyskiwania książek, bezpowrotnie straciły możliwość uzyskania wielu ciekawych tytułów.

Podobny cykl prac odbył się w 2007 roku z udziałem studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Tym razem dotyczył selekcji i preselekcji czasopism. Na podstawie sporządzonych wykazów darów uzupełniono w pierwszej kolejności zasób Biblioteki Teologicznej o brakujące, wprawdzie sporadycznie, numery i roczniki czasopism oraz wydawnictw ciągłych. Następnie listy dubletów czasopism zostały przekazane do innych bibliotek według wspomnianego wcześniej klucza. Cieszy fakt zainteresowania naszymi ofertami, tym bardziej, że w przypadku czasopism szanse na uzupełnienie brakujących zeszytów wydanych przed kilkoma, bądź kilkunastoma laty są niewielkie. Archiwalne

¹⁹ Olszowy, Ewa (2004). Wymiana krajowa w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* t. 82, s. 177-186.

²⁰ Warząchowska, Bogumiła (2005). Formy współpracy Biblioteki Teologicznej w środowisku lokalnym. *FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych* nr 1-2, s. 24-36.

numery czasopism na rynku księgarskim są trudne do osiągnięcia poza sprzedażą antykwaryczną. Dlatego też można było zauważyć, że oferowane tytuły szybko znalazły swoich nabywców.

Zaproponowany przez Bibliotekę Teologiczną model selekcji i preselekcji, a co za tym idzie sposób zagospodarowania druków zbędnych i dubletów, nie wyczerpuje z pewnością wszystkich możliwych form polityki gromadzenia zbiorów. Stworzone zostały realne szanse na przeprowadzenie, znacznie szybciej i skuteczniej niż to robiono dotychczas, nagromadzonych przez lata zapasów. W tekście zwrócono przede wszystkim uwagę na te zbiory biblioteczne, wyłonione podczas procesu selekcji z darów i częściowo wymiany, które nie zostały włączone do księgozbioru Biblioteki Teologicznej UŚ. Wymagają one bowiem głębszej analizy ich treści i przydatności w procesie dydaktycznym oraz w badaniach naukowych prowadzonych na Wydziale Teologicznym. W polskim piśmiennictwie bibliotekarskim brakuje jednak opracowań, w których poruszona zostałaby tego rodzaju problematyka, a opracowanie to może służyć jako praktyczna wskazówka dla bibliotekarzy pracujących w działach gromadzenia i uzupełniania zbiorów bibliotek naukowych. Mamy nadzieję, że nasze doświadczenie pomoże innym bibliotekom w podjęciu tego trudnego zadania.